

Pia Andersson
Dekan Fakulteten för hälsovetenskap
Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringen.se
anna.hedin@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss SOU 2021/8 När behovet får styra - ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa

Högskolan Kristianstad vill tacka för att vi har fått möjlighet att svara på betänkandet av utredningen När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa, SOU 2020:8. Vi har valt att lämna några övergripande kommentarer. I övrigt avgränsas vårt svar till de delar vi vill framföra synpunkter på.

Övergripande kommentarer

Högskolan Kristianstad välkomnar och ställer sig positiv till en utveckling av tandvårdssystemet för en mer resurseffektiv och jämlik tandvård. Vi anser det synnerligen viktigt att kommande förändringar gynnar en regelbunden och förebyggande tandvård för att uppnå en mer jämlik tandhälsa bland befolkningen.

Högskolan Kristianstad anser att betänkandet ger en god bild av tandvårdsområdet och tandhälsan. Däremot efterlyser vi en mer bearbetad analys av framtidens behov av tandvård, kompetensförsörjning och de utmaningar vi står inför för att åstadkomma hållbarhet i de förändringar av tandvårdssystemet som kommer att ske. Ytterligare aspekter som Högskolan Kristianstad framför allt vill lyfta för att uppnå en mer jämlik tandhälsa är kompetensförsörjning och kompetensbehov, vikten av att nå alla grupper i samhället samt samarbete mellan tandvården och andra samhällsaktörer som är av betydelse.

Högskolan Kristianstad välkomnar förslaget om tillsättning av en utredning av förutsättningarna för att bedriva tandhygienist- och tandläkarutbildning. Det är synnerligen viktigt att en översyn sker av de aspekter som lyfts i betänkandet, dvs ekonomiska incitament, lärarkompetens och forskning. Dessa tre viktiga hörnstenar är problematiska i dagens utbildningar. Ges inte goda förutsättningar till att bedriva utbildningar med hög kvalitet äventyras hela den svenska tandvården. Incitament för att säkerställa lärarkompetens och öka andelen disputerade lärare behövs. Likaså krävs ökade satsningar på forskning, inte enbart

inom odontologi, utan även inom oral hälsa, för att tandvården ska utvecklas och bevara en hög standard. Vi vill också betona vikten av tvärvetenskaplig forskning med tanke på de svaga grupperna i samhället och en mer jämlik tandhälsa samt för god allmänhälsa och livskvalitet.

7. Förutsättningar för vårdgivare, medarbetare och patienter i tandvården

Kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården inklusive tandvården är problematisk. Det är nödvändigt att ett intensivt arbete bedrivs för att säkerställa en god kompetensförsörjning i tandvården. Det måste vara attraktivt att arbeta i tandvården så att kompetensen bevaras. En god arbetsmiljö krävs, och i detta ingår att tid måste avsättas för såväl patient- som administrativt arbete för en god vård till patienten. Det är också viktigt att kompetensbehovet tillgodoses så tandvårdspersonalen är trygg med sin kompetens, och inte minst för att kunna möta de föränderliga utmaningarna i samhället som ger implikationer på tandvården.

7.4.3 Privata vårdgivare ska vid anmodan samverka med regioner i planeringen av tandvård

Högskolan Kristianstad *stödjer* förslaget om samverkan mellan privata vårdgivare och regionen och anser att detta kommer att gynna såväl tandvården i stort som patienterna.

7.4.4 Tandvård ska stå i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet

Högskolan Kristianstad *stödjer* att det i Tandvårdslagen förs in att tandvården ska arbeta med metoder i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

7.4.5 Tandvårdens utvecklings- och förändringsarbete bör stimuleras

Högskolan Kristianstad *stödjer* förslaget och välkomnar bedömningen av att en behovsinventering behövs som ställs i relation till tillförande av utvecklingsmedel.

Tydliga mål behöver sättas upp i förändringsarbetet av de utmaningar som identifieras och väl fungerande strukturer måste skapas för att kunna åstadkomma utveckling. Samverkan med andra viktiga samhällsaktörer är nödvändigt, men inte enbart med hälso- och sjukvården och omsorgen, utan också med skolor och andra områden.

7.4.6 Vårdgivarens ansvar för information till patienten tydliggörs

Högskolan Kristianstad *stödjer* och välkomnar att ansvaret för information tydliggörs.

För att stärka patienternas ställning krävs tydlighet i informationen och säkerställande av att informationen är förståelig. Vi vill också påtala att det är viktigt att informationen är personcentrerad och kräver därmed också att information inhämtas om bland annat patientens behov, önskemål, förutsättningar och livssituation. Det finns dock tillfällen då det finns svårigheter, exempelvis på grund av kognitiva nedsättningar och språkbarriärer, vilket är svåra utmaningar för tandvården.

8. Barn och unga vuxna

8.9.2 Riskbedömning av barn och unga vuxna

Högskolan Kristianstad *stödjer* förslaget om att riskbedömning ska utföras på alla barn och ungdomar som omfattas av avgiftsfri tandvård.

Vi vill poängtera att instrumentet för riskbedömnings ska vara nationellt och väl beprövat. Vi vill också i detta sammanhang lyfta fram betydelsen av friskfaktorer för en god munhälsa samt beteende och livssituationen, så att dessa delar beaktas vid fastställande av den enskilda patientens behov.

9. Vuxna utan särskilda behov

9.2.1 Enhetlig individuell riskbedömning

Högskolan Kristianstad *stödjer* förslaget i likhet som för barn och unga vuxna att enhetlig riskbedömning ska utföras på alla vuxna patienter.

Vi vill även i detta sammanhang betona att instrumentet för riskbedömnings ska vara väl beprövat innan det tas i bruk. Även här vill vi lyfta fram betydelsen av friskfaktorer och andra aspekter av betydelse för patienten och därmed stärka patientens resurser.

9.2.2 Tandhälsoplan ska ersätta ATB, STB och undersökningsprotokoll

Högskolan Kristianstad *stödjer* förslaget om att ATB, STB och undersökningsprotokoll tas bort och ersätts av tandhälsoplan.

Högskolan Kristianstad är också i grunden positiva till en låg patientavgift, enligt förslaget 200 kr, men vill samtidigt betona att en låg avgift inte nödvändigtvis medför att fler patienter besöker tandvården regelbundet. Dessutom kan de patienter som har besökt tandvården sällan eller aldrig, kan vara i behov av mycket tandvård, och kostnaden blir hög och kan utgöra hinder till fortsatta besök och behandling. Konsekvensen av för låg kostnad får inte bli att tiden för patienten och administration påverkas till att bli för kort. För låg patientavgift ger sannolikt inte kostnadstäckning och medför att kostnaden måste tas av andra tandvårdsåtgärder.

10. Vuxna med särskilda behov

Vilka diagnoser och tillstånd som ska omfattas av stödet till vuxna med särskilda behov behöver utredas. Detta stöd måste utgå från individens behov och enhetligt ur ett nationellt perspektiv.

10.5 Förslag om ett nytt selektivt tandvårdsstöd som en del av det statliga tandvårdsstödet

Högskolan Kristianstad *stödjer* förslaget om nytt selektivt tandvårdsstöd.

Vi vill betona att det är nödvändigt att det byggs upp en väl fungerande struktur för samverkan mellan involverade parter.

10.7 Uppsökande verksamhet upphör

Högskolan Kristianstad är *tveksamma* till förslaget om att den uppsökande verksamheten upphör.

Det finns emellertid stort behov av förändring när det gäller den uppsökande verksamheten. Om denna tas bort ställs det stora krav på kommunerna så att munhälsa ingår som en del i den övriga omsorgen. Från vårt perspektiv borde detta vara naturligt, men kommer att kräva ytterst stora insatser för att nå dithän. Vi ser gärna att det i arbetet anställs tandhygienister i kommunens regi som stöd i arbetet med dessa patientgrupper och till personalen.

10.7.1 Regionens ansvar för munvårdsutbildning till personal inom kommunalt finansierad omsorgsverksamhet ska upphöra

Högskolan Kristianstad är *tveksamma* till förslaget om att regionens ansvar för munvårdsutbildning till omsorgspersonal inom kommunal verksamhet upphör.

Kommunerna behöver stöd i det arbete som enligt förslaget förs över till dem, vilket kan avhjälpas med kommunalt anställda tandhygienister eller avtal som säkerställer samarbete med tandvården. Det krävs mer än webb baserade utbildningar för att munvården ska fungera väl. Även om många inom kommunal och privat regi är anslutna till Senior alert och utför munhälsobedömningar med ROAG finns bristande kunskap om utförandet av de åtgärder som vårdtagaren är i behov av fungerar. Bristande kunskap hos personalen har visats i studier vara en orsak till att munvård inte utförs. För att alla ska känna sig trygga i munvårdsarbetet ställs krav på munvårdsutbildning inkluderande praktisk träning såväl i arbetslivet som i grundutbildningarna.

11. Alternativa modeller för nytt eller justerat statligt högkostnadsskydd

11.2.4

Högskolan Kristianstad **ställer sig bakom förslag 2** om justerat statligt högkostandssydd för en mer jämlik tandvård.

Ansvarig för att handlägga arbetet och sammanställa ett yttrande har varit bitr. professor i oral hälsovetenskap och dekan för Fakulteten för hälsovetenskap, Pia Andersson. Universitetslektor och programområdesansvarig för tandhygienistprogrammet Seida Erovic Ademvoski samt avdelningschef i oral hälsa Berit Widén har varit med i beredningen av yttrandet.

För Högskolan Kristianstad

Håkan Pihl
Rektor